LA BRACE

Hod. XIX | ZNIVIEN - VIERASIEN 1967 | N. 94

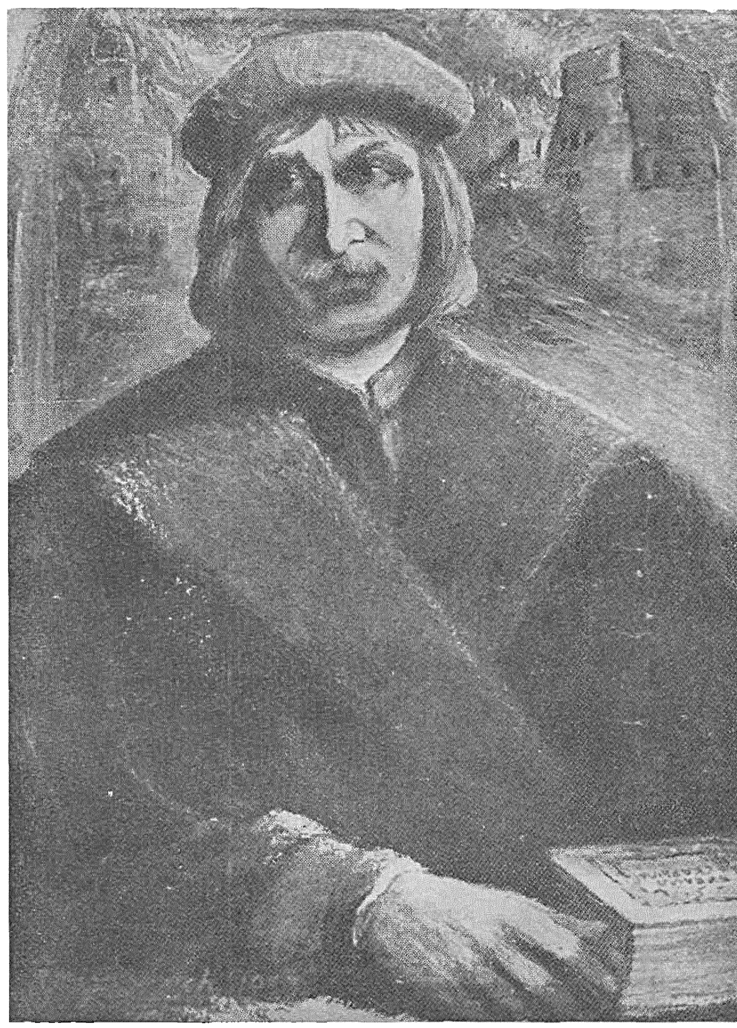
Biełaruskaja relihijna- **ŹNIČ** adradženskaja časopis

Adres Red.: Roma, v. Trionfale, 6415 || Hadav. padp. 2 dal., 1 paasobn. 15 cent.

PADZIAKA ACHVIARADAUCAM

ZA PRYNAHODNUJU
SKLADKU NA ŹNIČ
Pav. Sp. S. i Z.
STANKIEVIČAM
DY ICHNIM HAŚCIAM
ŚVIATKAVANNIA
6 0-TYCH
ŽYĆCIAŬHODKAŬ,
ŚČYRA DZIAKUJE
— RedakcyJa

Dr. FRANCIŠAK SKARYNA

450 - ŬHODKI BIEŁARUSKAHA DRUKAVANAHA SLOVA

Biełaruski narod u sioletnim žnivieni šyroka adznačaü adno iz svaich najvialikšych nacyjanalnych śviataü — 450-ju hadavinu pieršaha biełaruskaha drukavanaha słova. 450 hod tamu, ü 1517 h. Francišak Skaryna, syn biełaruskaha narodu, daü Biełarusam pieršuju drukavanuju knihu ü rodnaj movie. Vydana ü henym hdozie ü Prazie Českaj Kniha Psalmaü Skaryny viekviečna budzie žyć u historyi Biełarusi jak adna z samych darahich i niepaütornych relikvijaü.

Jak naš čytač viedaje, z nahody hetaha śviata ü Miensku, u biełaruskaj dziaržaünaj filarmonii, 15 žniviena adbyłosia uračystaje pasiedžannie, pryśviečanaje hetaj vialikaj dacie. Na viečary, aprača vysokich pradstaünikoü uradu j partyi, prysutničali j hości z bratnich savieckich respublikaü : Azerbajdžanskaj, Armi-

anskaj, Kazachskaj, Litoŭskaj, Łatyskaj, Małdaŭskaj i Turkmienskaj. (Čytačy chaj zaciemiać, jakich susiedziaŭ dy čamu nia było...) Na śviatkavannie hadaviny biełaruskaha druku pryjechaŭ u Miensk viadomy skarynaviec z Čechasłavaččyny prafesar Fłoroŭski, a taksama anhelski litaratar, pierakładčyk biełaruskaj paezyi na anhelskuju movu Uołter May. Nielha nia ciešycca, što śviata biełaruskaj kultury znajšło hetki vodhałas nia tolki ŭ samaj Biełarusi, ale j vonkach jaje. Heta, biazumoŭna, dokaz pašany da biełaruskaha narodu j jahonaj spadčyny. Biełaruski narod maje prava hanarycca svaim układam u skarbnicu ahulnačałaviečaj kultury. Epocha roskvitu humanizmu ŭ Zachodniaj Europie patrabavała vołataŭ. I Francišak Skaryna byŭ adnym z tych vołataŭ, jakija z hledzišča na ich siłu pačućcià, adukavanaści šmathrànnašć natury nia mieli sabie roŭnych. Dasiahnuŭšy vyšejšych dyplomova navukovych stupieniaŭ, Francišak Skaryna nia šukaŭ vysokich dziaržaŭnych pasadaŭ nie pahnaŭsia za asabistym ščaściem, a paśviaciŭ najlepšy čas svajho žyćcià aśviecie svaich ziemlakoŭ. Francišak Skaryna padaravaŭ pieršaje drukavanaje słova nia tolki svajmu narodu, ale i ŭsioj uschodniaj Słavianščynie. Biełaruś, takim paradkam, była adnej z pieršych europejskich krainaŭ, jakaja atrymała drukavanuju knihu ŭ svajoj rodnaj movie.

Z knižnaj hrafiki vydaviectva Dr. Fr. Skaryny

Francišak Skaryna z Połacku litaru pa litary składvaŭ u słovy, kab, jak tyja ziarniata, pasiejenyja ŭ ziemlu, jany dali svaje ŭschody. Rodnaje biełaruskaje słova, pasiejenaje Skarynam u knizie, abudžała ŭ dušy « ludztvà paspalitaha » vysokija pačućci, honar Biełarusa. Biełaruś nikoli nie zabudzie svajho najvialikšaha tvorcy drukavanaha słova. Hetym słovam svaim Skaryna uźniaŭ Biełaruś nad stahodździami. Rodnaje słova Skaryny było ab Bohu (biblijnaje). Usio što było ŭ jaho ad Boha, jon pieradaŭ svajmu narodu ŭ słovie. Usio žyćcio u Skaryny było paśviàčana Božamu słovu. I ŭvieś biełaruski narod u vialikaj miery zaŭdziačvaje jamu knižnaje rodnaje słova. Francišak Skaryna nie pračuvaŭ mo jakuju vialikuju siłu jon spravakavaŭ svaim słovam, jakuju calinù jon padniaŭ hetym svaim słovam. Jon chiba nia viedaŭ taksama, što jahonaje słova budzie nia tolki, radaściu, ale j vialikaj pakutaj dy mukaj, što za toje słova buduć katavać, maryć, što za toje słova buduć pamirać. Biełaruskaje słova moža najpaŭniej, jak štoniè-budź inšaje, adlustroŭvała ŭ sabie ŭsiu historyju biełaruskaha narodu. « Mrakobiesy » j pryhniatalniki viakami tap tali Biełaruś: vynaradaŭlali (apalačvali j rusyfikavali jaje). Ale Skarynava słova, biełaruskaje słova, było zaŭsiody toju mahutnaju siłaju, jakoju Biełaruś, hojačy svaje rany, uvaskrasała j žyła.

Hetak u słovie Skarynavym zakładzieny jašče mament i jahonaje trahičnaje doli. Bo-ž hlańma — nia tolki ŭ minułym, ale i ŭ sučasnym dratujecca j panižajecca jano. Da revalucyi 1905 hodu jano było prosta zabaronienym. Adnak nia umierło, ažyło znoŭ, adhuknułasia čaroŭnym akordam u tvorach Janki Kupały, Jakuba Kołasa, Ciotki, Bahdanoviča, Alesia Harunà, Biaduli, Ciśki Hartnaha. I naščadki Skaryny ŭbačyli, jakoje paetyčnaje heta słova, jak miłahučnaje!

Pryśpieła druhaja revalucyja — nacyjanalnaja i socyjalnaja. Revalucyja 1917 hodu. Biełaruskaje drukavanaje słova raśćviło bujnym kviaćciom : u avanhard novych litarataŭ ułučylisia sotni maładych paetaŭ i piśmiennikaŭ, razharnułasia kulturna-arhanizacyjnaja nacyjanalnaja praca, škoła zahavaryła ŭreście svajoj rodnaj movaj. Ale « renesans » heny tryvaŭ niadoŭha : u pačatku dy ŭ siaredzinie

30-tych hadoŭ pahrom usiaho biełaruskaha dasiahnuŭ niačuvanych pamieraŭ. Najbolš nacyjanalna-śviedamaja intelihencyja duchavienstva — u pieršuju čarhu paety i piśmienniki — zapłaciła žyćciom za Skarynaŭskaje słova, za pašanu j lubaść da svaje movy j kultury naahuł. Biełaruskaja intelihencyja była abvinavačanaja za nacdemaščynu j vyhublena. Leninskaja nacyjanalnaja palityka abiarnułasia svaim druhim kancom i mocna ŭdaryła pa ŭsim nacyjanalnym.

Nie šancuje Skarynavamu słovu j ciapier : tyraž biełaruskaj knihi dy naahuł ščyra biełaruskich vydanniaŭ usich zusim ścipły. Štoraz bolej dy bolej biełaruskaja kniha, časapis, hazeta, padmieńvajecca rasiejskaj. Biełaruskaja mova u škołach, užo daloka nie ŭ va ŭsich, jašče trymajecca tolki tamu, što moŭ nia źmienienaja pakul-što leninskaja h.zv.nacyjanalnaja palityka. Minuščyna Biełarusi ŭsio jašče lažyć niepadniataj calinoju. Biełaruski piśmiennik Ŭładzimier Karatkievič zusim trapna adciemiŭ, što ab minułym Biełarusi my viedajem hetakža mała, jak i pra Marsa.

I śviatkujučy jubilej biełaruskaha druku, z bolem musim ścvierdzić, što słova Skarynava j siahonnia jašče šukaje sabie daroh da tych ludziej, dla jakich jano było pryznačana.

— Najciazejšaja trasa da sercaŭ ludzkich. . .

N.

PASŁABŁENNIE, CI PASILENNIE BARAĆBY Z RELIHIJAJ ?

Paŭstahodniaja baraćba kamunistyčnaje ŭłady ŭ SSSR z relihijaj pakazała, što « Zmahannie z relihijnaj idealohijaj sprava vielmi ciažkaja, krutaja » — hetak padsumoŭvaje dośled henaje spravy śvieža apublikavany Akademijaj Navuk URSR pad tytułam : « Relihijnaja prynaroŭka i ateistyčnaje ŭzhadavannie ». Poruč z hetym KPRS zmušanaja była ścviardzić, što relihija hłyboka jašče zakareniena ŭ žyćci ludziej SSSR. Nia mienš, kali nia bolš, ścviardžajuć heta i biełaruskija ateisty (hl. čas. « Maładość » N 81 1967 : « Žmienia sonječnych promniaŭ » Janki Bryla).

Jak vysnaŭ z taho partyja zaklikaje da pasilennia ateistyčnaj prapahandy, udaskanalajučy jejnyja metady, formy. Padajom tut krytyčny razhlad hetaha pasilennia, kursu baraćby z relihijaj kamentatara Ŭł. Markieviča z « Radyja Svabody » (Hl. « Chryscijanski Hołas» N45 67) :

Sučasnaja faza antyrelihijnaje prapahandy pačałasia 2-3 hody tamu. Da niejkaj miery joju vyprastoŭvajecca chruščoŭskuju « voluntarystyčnuju » liniju frontalnaha nàstupu na relihiju. Jošć viedamym, što z 1960 hodu partyjnaje kiraviectva prytryvožanaje stychijnaju siłaju relihijnaha žyćcià, ŭziało hostry kurs. Było vyrašana ŭdaryć pa relihijnych arhanizacyjach dy duchavienstvie. I pad rožnymi prykaśniami raźviàzana tysiačy relihijnych zhurtavanniaŭ, pazakryvana administracyjnym paradkam šmat śviatyniaŭ, praviedziena prymus na duchavienstva, kab pakinuli vykonyvać svaje parafijalna-duchoŭnyja abaviazki.

Parallelna ź inšymi zàchadami « adchruščoŭvannia » nutranoje palityki SSSR, novyja kiraŭniki źviarnuli uvahu i na relihijny adcienak. Kurs prostaha praśledu administratyŭnych represyjaŭ dy frontavaha nastupu na relihijnyja prachtyki spavalnieŭ. Asnovy adnak antyrelihijnaje nastanovy režymu i partyi nie źmianilisia.

Jak inšyja dzialanki žyćcià, hetak i relihijnuju spravu pastaŭlena, takby skazać, na « navukovu asnovu », ci ład. Zamiž tannaje prymityŭnaje prapahandy, błaznocka-demahohičnych vystupaŭ suproć eklezii j duchavienstva, stali padkreślivać navukova-raźjaśnialnuju rabotu. Naviet frazeolohiju siam-tam źmieniena : zamiž vyskazu « procirelihijnaja baraćba, časciej čujecca « navukova-ateistyčnaje ŭzhadavannie ».

Apošnimi časami partyja pačała studyjavać stan relihijnaści siarod nasielnictva šlacham hetak zvanych « kankretnych sacyjalahičnych dośledaŭ ». Faktyčna, tyja dośledy pravodzilisia i ŭpiarod — dla nutranoha ŭžytku ustanovaŭ specyjalizavanych u procirelihijnaj baraćbie. Dzie-jakija vyniki henych dośledaŭ niadaŭna tolki apublikovana. Tak, ci jnakš, CKP zaplanavaŭ novuju taktyku baraćby z relihijaj. Nie skasavaŭšy papiarednich administratyŭnych abmiažavanniaŭ relihijnaj dziejnaści, partyja zaraz uziałasia i za bolej hnutkija metady.

Pierš za ŭsio ścvierdžana, što treba ŭ taktycy mieć razrožnivalny « dyferencyjavalny padychod » da rožnych asiarodździaŭ, asob i vypadkaŭ. Scvièrdžana takža, što ŭ SSSR jašče isnujuć umovy spryjajučyja relihijnaści : Mataryjalny ŭzrovień pražyćcià, moŭ jašče nia skroź spryjaje poŭnamu zadavalenniu j zacikaŭlenniu dy patrebam čałavieka. Pałažennie žančyny tam-siam takoje, što jana budučy źviazanaja z damašnim vohniščam, dy nia majučy mahčymaści pašyryć svaju aśvietu, ŭpłyvaje na śviedamaść dziaciej u duchu tradycyjna-relihijnaha śvietahladu. Praściej kažučy — maci vieryć u Stvaryciela dyj dziaciej dakładaje da hetkaj viery. Uzrovień kultury narodnych masaŭ — miarkuje partyja — hetaksama nie dasiahnuŭ stupieni, na jakoj, kažučy paichniamu : « relihijnyja pieražytki » źniklib ad upłyvu aśviety i pryrodaviedy. Treba takža — piša partyjnaja pastanova — abłažyć abaviazkam starejšych ludziej, pensyjanaraŭ, da hramadzkaje pracy — heta adviernie ich ad relihijnych prablemaŭ.

Adsiul voś novyja formy j metodyka antyrelihijnaj baraćby. Partyjnyja instrukcyi prapanujuć pierš dy bolš, čym dahetul, vykarystać takija sposaby, jak lektoryi, seminary, muzejnyja vystaŭki, presu, telebačannie, navukovyja hurtki, dy asabliva škołu j maładziežnyja arhanizacyi. Taja moładź, ci nia bolš za ŭsich i biespakoić vorahaŭ relihii. Kab adviarnuć moładź, naviet padlotkaŭ jašče, ad relihijnaj

(Hl. b. 6)

517. LITTERAE SIGISMUNDI PRIMI REGIS POLONIAE PRO DOCTORE FRANCISCO SKORINA

Kraków, 21 *listopada* 1532.

KOP. *AGW. MK. KP.* 48, *s.* 310.
REG. *MS.* IV_2, *nr* 16615.
DR. Zbiór dyplomatów rządowych i aktów prywatnych, posługujących do rozjaśnienia dziejów Litwy i złączonych z nią krajów (od 1387 do 1710) pod red. Maurycego Krupowicza, Wilno 1858, Cz. I, nr 30, s. 36—37 (z datą 5 I 1532).

Sigismundus etc. Significamus etc. Quia constitutus personaliter coram nobis providus Romanus Skorina adolescens, in aetate legitima constitutus, civis Vilnensis, exposuit, quod ipse intelligens egregium et famatum Franciscum Skorina de Poloczko medicinae doctorem, patruum suum, per nonnullos Iudaeos, et alios creditores patris sui, famati olim Joannis Skorina civis Vilnensis, ratione debitorum paternorum trahi tamquam ipse omnia et singula bona mobilia et immobilia morte ipsius olim Joannis civis Vilnensis derelicta recepisset, debita illius solvere nollet, recognovit publice coram nobis, quod ipse doctor Franciscus praedictus nulla bona post mortem, dicti olim Joannis Skorina patris sui, Romani, derelicta, receperit, sed ipsemet Romanus ad omnia et singula eiusdem Joannis Skorina bona tamquam verus et legitimus filius et heresi psius successerit nonnullaque debita paterna legitime probata iam exsolverit et quae soluta nondum essent, illorum solutionem praestare paratus sit, quod nos omnibus quorum interest, testatum esse volumus, praesentibus mandantes, ut praefatum doctorem Franciscum Skorina ratione quorumcumque debitorum et bonorum fratris sui germani Joannis Skorina civis Vilnensis praedicti ad cuiuscumque instantiam ad iudicia vestra non evocetis nec iudicetis, sed illum ab omni impetitione et instantia quorumcumque creditorum cuiuscumque ritus ratione praedictorum et debitorum per ipsum olim Joannem Skorina fratrem eius contractorum absolvatis, non onstantibus quibuscumque litteris nostris, sub quovis verborum tenore et sub quacumque data de cancellaria nostra contra illum editis, quem et nos absolvimus ac absolutum esse ab eorum solutione declaramus et decernimus per praesentes. Quibus inntestimonium sigillum nostrum est impressum. Datum Cracoviae feria quinta festi Praesentationis sanctae Mariae anno MDXXXII, regni nostri XXVI. Relatio reverendissimi in Christo patris domini Petri episcopi Cracoviensis et regni Poloniae vicecancellarii.

520. LITTERAE SIGISMUNDI PRIMI REGIS PRO DOCTORE FRANCISCO SKORINA DE POLOCZKO

Kraków, 25 *listopada* 1532.

KOP. *AGW. MK. KP.* 48, *s.* 308.
M. IV_2, *nr* 16615.
DR. Zbiór dyplomatów rządowych i aktów prywatnych posługujących do rozjaśnienia dziejów Litwy i złączonych z nią krajów (od 1387 do 1710 r) pod red. Maurycego Krupowicza, Wilno 1858, Cz. I, nr 29, s. 35—36 (z data 21 XI 1531 r.).

Sigismundus etc. Significamus etc. Quia nos annuentes supplicationibus quorundam consiliariorum nostrorum ac commendatam habentes virtutem et doctrinam in arte medica non vulgarem, peritiam et dexteritatem Georgii[1] *Francisci Skorina de Poloczko artium et medicinae doctoris eumque singulari gratia nostra propterea prosequi volentes, illi hanc immunitatem et praerogativam dandum et concedendum duximus damusque et conferimus tenore praesentium sic videlicet, ut nemo tam in Regno quam in magno ducatu nostro Lithuaniae et terris Prussiae Samogithiaeque aliisque dominiis nostris in quacumque causa magna vel parva illum citandi, ad iudicia trahendi et iudicandi potestatem habeat praeter nos ipsos successoresque nostros. Cui quidem doctori Francisco maiorem gratiam facientes, plenam securitatem praestamus et concedimus ac illum in tuitionem, in protectionem nostram, accipimus, ut sub ea sit in omnibus locis Regni nostri ac magni ducatus Lithuaniae praedicti et aliorum dominiorum nostrorum securus ab omni violentia quarumcumque personarum nemoque illum aut eius bona detinere aut arrestare possit sub gravi poena pro arbitrio nostro imponenda eundemque doctorem Franciscum in ea civitate et loco, in quo sibi mansionem delegerit, esse exemptum et liberum volumus ab omni onere et servitio civili ipsumque et liberum facimus ab eo ipso onere civili quocumque eximimusque etiam illum a iurisdictione et potestate omnium et singulorum palatinorum, castellanorum, capitaneorum aliorumque dignitariorum, officialium et iudicum quorumcumque. Ut autem ipse doctor Franciscus Skorina huiusmodi praerogativis et immunitatibus, per nos illi gratiose, concessis securius et commodius frui possit, universis et singulis cuiuscumque status et condicionis, dignitariis, officialibus ac Regni et magni ducatus Lithuaniae Samogithiaeque aliorumque dominiorum nostrorum iudicibus quibuscumque ac civitatum et oppidorum proconsulibus et consulibus, advocatis, scabinis et communitatibus et generaliter universis subditis nostris in Regno et magno ducatu Lithuaniae aliisque dominiis nostris firmiter praesentibs committimus et mandamus, quatenus dictum doctorem Franciscum, quem in protectionem nostram suscepimus, praedictis libertatibus, immunitatibus et praerogativi uti, frui, potiri et gaudere permittatis in illisque eum conservetis et de causis eius praefatis generaliter quibuscumque magnis sive parvis se intromittere et aliquam vim illi inferre vel bona eius arrestare seu detinere aut eundem Franciscum doctorem ad aliqua onera et servitia civilia more aliorum civium illius civitatis, in qua domicilium sibi delegerit, obeunda compellere non audeatis nec aliquis vestrum audeat sub poena nostra pro arbitrio nostro ut praemissum est imponenda, quod ad omnium et singulorum quorum interest notitiam deducimus et deduci volumus. Harum testimonio litterarum, quibus sigillum nostrum est appensum. Datum Cracoviae feria secunda festi sanctae Katherinae virginis anno Domini millesimo quingentesimo tricesimo secundo, regni vero nostri XXVI.*

[1]) Hl znoskn bač. 6

517. LIST ZYHMUNTA PIERŠAHA KARALA POLŠČY DOKTARU FRANCIŠKU SKARYNIE

Kop. AFW.MK.KP.48, s.310. *Krakaŭ, 21 listapada* 1532
Reg. MS.IV2 nr. 16615.
Dr. Kalekcyja dyploma(ta)ŭ uradavych dy pryvatnych aktaŭ, słužačych da vyjaśniennia historyi Litvy j złučanych ź joju krajoŭ (ad 1387 da 1710) pad red. Maurycaha Krupoviča, Vilnia 1858, Č.I, nr 30, s. 36-37 (z dataju 5 I 1532).

Zyhmunt ect. Apaviaščajem ect. Tamu što st.:üleny pierad nami asabista, razvažny ŭ vieku praz prava vymahanym, junak Raman Skaryna, vilenski hramadzianin, dałažyŭ, što jon daviedaŭsia, jak dastojny j słaŭny Francišak Skaryna doktar medycyny z Połacka, jahony dziadźka, praź niekatorych Žydoŭ dy inšych kredytaraŭ svajho baćki, słaŭnaha kaliś Jana, Vilenskaha miaščanina, ciahajecca (pa sudoch) za baćkavy daŭhi, jakich nia choča moŭ spłačvać z byccam zabranaha cełasna j paadzinočna astaŭšahasia pa śmierci tahož Jana, miaščanina Vilenskaha, dabrà ruchomaha j niaruchomaha; — i zyznaŭ (toj-za R. Skaryna) publična pierad nami, što vyšamianavany doktar Francišak Skaryna nijakaha dabrà (majomaści), astaŭšahasia pa śmierci ŭspomnienaha Jana Skaryny, baćki jahonaha, Ramanavaha, nie atrymaŭ, ale jon sam, Raman, cełasna j paadzinočna tahož Jana Skaryny majomaść, jak praŭdzivy j zakonny syn i spadkajemnik jahony unaśledziŭ i niekatoryja baćkavy daŭhi, praŭna udavodnienyja, užo spłaciŭ dy j šče niaspłačanyja hatoŭ spłacić; — my (Karol) heta (zyznannie) chočam, kab było aśvietčana ŭsim, kaho datyčyć, (i) zahadvajem hetym voś (listom): kab vyšmianavanaha Franciška Skarynu na nijakija nastavanni da vašych sudoŭ nie pazyvali j nia sudzili zracyi nièkich daŭhoŭ i majomaści brata jaho rodnaha Jana Skaryny, vyšuspomnienaha miaščanina Vilenskaha, ale kab zvolnili jaho ad usiakaj žmudy i nastavannia ŭsiakich kredytaraŭ, jakohab tam ni byli abradu, z pryčyny mianavanych daŭhoŭ, praz tahož kaliś Jana Skarynu, jahonaha brata, zaciahnienych; (i-to) pamima supraciŭnych jamu našych, jakohab ni byli źmiestu dy daty, jakichnièbudź listoŭ, kancylaryjaj našaj vydanych; jaho-to i my zvalniajem i za zvolnienaha ad spłaty ich (daŭhoŭ) ahłašajem dy dekretujem hetym voś (listom), na jakim u zaśvietčannie jość adcisnuta naša piačać. Dana ŭ Krakavie, ŭ 'aćvier na śviata Achviaravannia Najśviaciejšaj Maryi (21.XI) hodu 1532, karaleŭstva našaha XXVI. Relacyja najdastojniejšaha ŭ Chrystusie ajca j spadara našaha Piatra (Tomickiego) biskupa krakoŭskaha i vicekanclera karaleŭstva polskaha.

520. LIST ZYHMUNTA PIERŠAHA KARALA DOKTARU FRANCIŠKU SKARYNIE Z POLACKA

Kop. AGW. MK. KP. 48, s. 308.
M. IV nr 16615.
Dr. Kalekcyja dyploma(ta)ŭ uradavych i aktaŭ pryvatnych słužačych da vyjaśniennia historyi Litvy i spałučanych ź joju krajoŭ (ad 1387 da 1710) h pad red. Maurycaha Krupopoviča, Vilnia 1858, Č.I, nr 29, s. 35-36 (da z taj 21 XI 1531 h.).

Zyhmunt etc. Apaviaščajem etc. Tamu što my — prychilajučysia da ščyrych prośbaŭ niekatorych našych daradnikaŭ dy majučy rekamandacyju moralnaści j niazvyčajnaj lekarskaj viedy, dośledu i zručnaści Vyd.:tnah.a[2] Franciška Skaryny z Połacka, doktara mastactva j medycyny, dy chočučy dziela hetaha abzasobić jaho asablivaj našaj łaskaj — znajšli patrebnym (navažyli) pryznać jamu i dać dy j dajom i konferujem hetym voś (listom) immunitet (niatykalnaść) i prerogatyvu (pryvilej) nastupnaha źmiestu: kab apräča nas i našych nastupnikaŭ — tak u Karaleŭstvie našym, jak i ŭ vialikim kniastvie Litoŭskim i na ziemlach Pruskich, Žamojdzkich dy ŭ inšych vaładanniach našych — nichto nia mieŭ prava pazyvać jaho na sud dy asudžać u spravach vialikich, ci małych. Hetamuž doktaru Francišku, akazvajučy (jašče) bolšuju łasku, uzyčajem i pryznajom poŭnuju abiaśpieku, biaručy jaho pad našuju achovu i pratekcyju, kab joju zabiaśpiečany ŭ va ŭsich miascoch našaha Karaleŭstva j vyšuspomnienaha kniastva Litoŭskaha dy ŭ inšych vaładanniach našych ad usiakaha nasilstva jakichnièbudź asob dy kab nichto nia moh zatrymoŭvać i aryštoŭvać jaho, ci dabro jahona — (i-to) pad ciažkaju karaj, (jakaja) vodle našaha asudu pavinnab być nałožana. Žadajem takža, kab hetyž samy doktar Francišak byŭ vyniaty i volny ad usiakich nałohaŭ (padatkaŭ) i słužby cyvilnaj (publičnaj) u tym horadzie i mieście, ŭ jakim jon sabie vybiare pamieškannie. Za tym chočam mieć jaho volnym ad usiakaha ciažaru cyvilnaha j vyjmajem (zvalniajem) jaho takža iz-pad juryzdykcyi dy ŭłady ŭsich i paasobnych vajevodaŭ, haradničych, starastoŭ dy inšych aficyjalnych dastojnikaŭ usiakich i suddździaŭ. A kab tojčža doktar Francišak Skaryna moh pèŭniej i svabadniej karystać z pryvilejaŭ dy immunitetaŭ, łaskava jamu praz nas danych, mocna paručajem i zahadvajem hetym listom usim i paadzinočna ŭsiakaha stanoviśča j zabaviazannia dastojnikam, aficyjałam, a takža Karaleŭstva j vialikaha kniastva Litoŭskaha dy inšych našych vaładanniaŭ suddziam usim, dy j burmistram haradoŭ i miastečak, radnym, advakatam, łaŭnikam, prastaludździu, dy naahuł usim našym paddanym u Karaleŭstvie, u vialikim kniastvie Litoŭskim dy u inšych vaładanniach našych — kab vyšmianavanamu Francišku, jakoha my ŭziali pad našuju pratekcyju, pazvalali ŭžyvać, karystać, asiahać dy ciešycca z vykazanych tut volnaściaŭ, immunitetaŭ i pryvilejaŭ, dy ŭ ich jaho zachavali; kab nia śmieli j nichto z vas nie advažvaŭsia pad karaj našaj, pastanovaj našaj nałožanaj, umiešvacca ŭ jahonyja vyšuspomnienyja spravy jak vialikija, tak i małyja; hvałtam prynukać, abo aryštoŭvać, ci zatrymoŭvać jahonyja rečy, abo pryniavolvać tahož doktara Franciška da padatkaŭ, ci abydnaha hramadzka-publičnaha adrabotku taho miesta, dzie budzie žyć. Davodzim heta da viedama ŭsim i paasobku tym, kamu naležycca heta viedać, paśvietčvajučy hetym listom da jakoha pryviešana piačatka naša. Dana ŭ Krakavie, u paniadziełak (dniu) Śviatoje Kaciaryny dzievy (25.XI), hodu Božaha 1532, a karaleŭstva našaha XXVI.

(Słovy ŭ dužkach pajaśn. pierakładč.).

KANSPEKTOVYA VIEDAMKI BIAHRAFIČNYJA

Francišak Skaryna z Połacka, urodžany ü kancy XV st.ü 1504 h.zapisaüsia na Krakaüski Univ., pa 1506 h.studyjavaü za hranicaj, zdabyvajučy st. doktara medycyny. U 1517 h. prabyvaü u Prazie, dzie drukavaü svaje pierakłady asobnych knih śviatoha piśma na (bieł-.)ruski jazyk. Kala 1525 h. pieranios drukarniu ü Vilniu. Tut ažaniüsia i papaü u takija ciažkaści finansavyja, što byü za daühi aryštavany. Brat jahony Ivan, vilenski kupiec, pamior u Paznani ü 1529, pakidajučy spadkajemnika adzinaka syna Ramana. Ivan byù vinavaty žydom Varšaüskim Łazaru j Majžešu 412 zł. Žydy chvalšyva painfarmavali karala, što dr. Francišak źjaülajecca hałoünym spadkajemnikam brata, ale nia chočučy płacić doühu, uciok ź Vilni ; na hetaj padstavie atrymali karaleüski mandat z 5 II 1532 h., zahadvajučy aryštavać jaho. U sakaviku t.h. dr Francišak byü pasadžany ü haradzkuju viaźnicu ü Paznani i tolki na zàchady svajho plamiennika, Ramana, jaki praź niejkija üpłyvovyja asoby pradstaviü karalu spravu svajho dziadźki, byü u červieni vypuščany na volu. (Hl. vyš-cyt. kalekc.)

[1]) Ciapier vyjašniena, što «Georgii» tut žjaviłasia praz niedahlad kancylaryjnaha pierapiščyka hetaha dakumantu, jaki pastaviü «Georgii» u kopii tam, dzie u aryhinale biło «Egregii» = «Vydatnaha». Jak pakazvaje üsia aktavaja litaratura datyčnaja da Skaryny dy üsie jahonyja vydanni — doktar Skaryna mieü tolki adno imia, jakoje tolki i üžyvaü = *Francišak*.

[2]) Hladzi znosku 1, vyšej.

---

viery, partyja nalahaje na školnaje nastaünictva, kab užo ad 4 klasy pačatkavaje škoły systematyčna viaści ateistyčnaje üzhadavannie. Ale chiba najvažniejšym sposabam atei styč. baraćby, jaki prapanuje siahonnia KPRS, jość *indyvidualnaja abrabotka* vieručych. Tut rekamandujecca elastyčny padychod, ciarplivaść dy paśladoünaść.

Ad niejkaha času idzie planovaje tvarennie hetak zvanaje savieckaje abràdnaści i śviàt. Partyja pryjšła da pierakanannia, što relihijnyja tradycyi i zvyčai žyvuć, prachtykujucca, hetak doüha tamu, što jany adpaviadajuć hłybokim psychalahičnym patrebam ludziej. Z hetaha zrobleny vysnaü : śviatkavalnyja dni mohuć adbyvacca, ale ich treba ačyścić ad relihihijnaha źmiestu. Tamu j prapanujecca ümiesta liturhičnych abradaü eklezijalnych, ładzić novyja, biezrelihijnyja ceremonii, ci abrady: šlubnyja, radzinnyja : nadavannia imia np. dziciaci, adznàčvannia paünalèccia dy inš..

«Ojča naš, katory jość u niebie...»
(Mt. VI, 9-13)

Možna sumniavacca, ci henaja abradnaść zamienić relihijna-nastaülenamu čałavieku hłyboki źmiest relihijnaha abradu, skažam šlubu naprykład. Dziela voka ludzkoha maładyja adbyvajuć vymahanuju cyvilnuju praceduru, üklučna z « viasiellam » u klubie, a niezaležna ad usiaho taho, iduć viančacca ü śviayni. Viera bo zasnovana nie na vonkavaj formie, a na hłybokim intymnym pačucci čałaviečym !

A što da udačy, dòśpievu, arhanizavanaje antyrelihijnaje baraćby, to varta mieć na uviecie hetkaje voś supastaülennie, paraünannie : vodle savieckaje presy u 1965-6 hadoch tolki ü URSR tavarystvam « Viedy » pračytana 400 tysiač lekcyjaü ateizmu. Hetaja cyfra pieravyšaje kolkaść navuk za hod vyhłašanych śviatarami ü adkrytych jašče nabožniach. A dalej, kali paraüniajem usiu antyrelihijnuju litaraturu ź minimalna dazvolenymi (a ü BSSR zusim niedazvolenymi) vydanniami z relihijnaju tematykaju, dyk praporcyja tytułaü i tyražu budzie štoś mabyć jak tysiača da adnaho. Zdavałasiab, paśla hetaha, što relihija musić zdać pazycyi. A vychodzić nia tak : viera ü Boha žyvie i šyrycca, antyrelihijnajaž rabota vyjaviła adnosna nikčomyja dasiahnienni, doś命ciü, dy bolš taho — jana natraplaje na pavažnyja trudnaści.

«Vy jość kimś bolšym za ptušak...»
(Z Evanelii)

Na zmahannie z relihijaj vytračvajecca miljony narodnych hrošaj. Dziaržaünyja kulturnyja ustanovy, vializarny partyjny aparat, uciahnieny ü hetaje zmahannie. Dziasiatki tysiač ludziej uklučana ü hetuju Syzyfovuju rabotu. A kab spytacca : našto i pašto !? Dykža sacyjalizm, dabrabyt i ščaście narodu, postup ludztvà — mohuć spakojna isnavać, i biez antyrelihijnaje napalèhłaje baraćby. Bolš taho — viera daje čałavieku üsabieśniuju dabravolu i tvorčyja siły da dabra, a kiłzajučyja da zła — navošta ź imi zmahacca !?

Kali urešcie partyja pastavić sabie hetkija pytanni !?

C. H.

SPRAVA LITURHIČNAJ ABNOVY NA VOKANDZIE SYNODU

Na pasiedžanni Synodu 23.X. pad staršyniavanniem JEm Kard. Felici zabirała hołas 21 Ajcoŭ Pierš za ŭsio Sakratar Kamisyi Liturhičn. mons. Bugnini koratka z'ilustravaŭ źmiest knižycy ab reformie Brevijara (śviat. par.) Što da linijaŭ heneralcyh abnovy liturhičnaj naahuł pahlady prychilnyja. Niekatoryja źviartali uvahu, što samaje uvodžańnie ŭ žyćcio abnovy henaj zamała stanoŭkaje, zanadta kampramisovaje adnosna starych tradycyjnych elementaŭ, adstałych ad vymahanniaŭ sučasnaj mentalnaści. Bolšaja častka adnak damahałasia rastropnaj raŭnavahi pry apuščanni starych tradycyjanalnych gestaŭ i formaŭ, a ŭvodžannie novych u liturhičnym kulcie źmien tre ' pravodzić ź vialikaj uvahaj, unikajučy niebiaśpieki ŭvodžannia ŭ abrady taho, što adkazvaje kryteryjam tolki biahučaha dnia, nie źviartajučy uvahi na hłybiejšyja tryvalejšyja sentymenty, ludzkoha ducha. Nia treba nadta aśmielvać — havaryłasia — tych tendencyjaŭ, jakija žadalib vyeliminavać, vyłučyć, zy Mšy śv. słovy ci gesty, abaznačajučyja adoracyju (pakłon = češć) Najśv. Eucharystyi. Daradžvałasia vialikaja aściarožnaść u dalejšym sproščvanni (semplifikacyi) abradaŭ, jakija samy praz siabie ŭžo davoli skromnyja. Trebaž mieć na uvazie čułaść narodu pabožnaha na ŭsie liturhičnyja ruchi =gesty, ŭ jakich jon bačyć plastyčnaje vyražennie hłybokaznačučaj vysokavartasnaj relihijnaści.

Asabliva dyskutavana nad temaju pierakładu na žyvyja movy i ŭvodžannia źmien u sianniašni tekst Kanonu Imšy śv. Niekatoryja vyskazalisia za zamienaj niekalkieh ustupaŭ Kanonu novymi liturhičnymi malitvami ; inšyjaž pieraściarahali pierad hetkaj revizyjaj i zamienaj, daradžvajučy najbolšuju rastropnaść i pašanu, bo hetaja častka Imšy najbolš staradaŭnaja dy istotnaja Najśviaciejšaj Achviary. Padkreślena patrebu ŭzłažyć na episkapalnyja kanferencyi abaviazak ustanaŭlennia dakładnych normaŭ, jakijab rehulavali vykanannie kultu ŭ roznych krajoch, pravincyjach eklezijalnych.

Adnosna abnovy Brevijara daradžvana najbolšaje semplifikacyja, sproščannie, kab zrabić dastupnym jaho takza j laikam

Pryncypy, natchniajučyja liturhičnuju abnovu, byli z'ilustravanyja davoli mietka na pazaŭčarašniaj presavaj kanferencyi mons. Georga Dwyer'a, archbpa u Birminham, Anhlia.

Padkreśliŭšy važnaść Liturhii ŭ prahramie pastoralnaj abnovy pasabarovaj, dastojnik heny źviarnuŭ uvahu na dametnaść novaj Liturhii dy uviedzienych, ci ŭvodžanych, u joj innovacyjaŭ. Mahłab kaho spakušać dumka, što liturhii nie naležycca hetulki uvahi u našym sianniašnim śviecie, prynàhlanym voś kudy bolej žyćciovymi prablemami, jak taja np. àtamnaja bomba, ci hoład. Dla nas vieručych adnak — adciemiŭ z nàciskam dastojny prelehent — Liturhija, asabliva Imša śv., stanović spatkannie z Boham, z Eklezijaj dy z samymi sanoju : jošć mamentam, u jakim chryscijanin stavić sabie vialikija pytanni : ź jakoje pryčyny ja na hetym śviecie? Jakaja mèta majho žyćcia? Kali nie haładać, ale žyć, dyk našto žyć? Liturhija vošža, jak kulminacyjny akt viery, jošć klučom efektyŭnym dla adkazu na hetyja dakučlivyja pytanni ; jana źjaŭlajecca zàrukaj abnovy. Nadajè sens žyćciu, pracy, naviet ciarpienniu i śmierci. Dla vieručaha ŭ ščaśliviejšaje žyćcio zahrobnaje stanovicca niastrašnaj i àtamnaja bomba.

Dalej, padkreślivajučy charaktar suspolnicki novaje Liturhii, zadanniem jakoje restabilizavać raŭnavahu miž duchovaściu indyvidualnaj (adzinkavaj) i tavaryskaj hramadzkaj dy davieści katalika da dumannia terminami salidarnaści z padobnymi sabie bratami ; adciemiŭšy heta archbp Birminghamu śćviardziŭ, što sprava abnovy liturhičnaj abaznačaje raźviććio detalaŭ hetaj idei =bazy. praz Radu Synodu, na jakim blizu 200 ekspertaŭ maje sfarmavać bolš kankretna, stabilizavana, tuju abnovu. Niama movy ab destrukcyi cennaściaŭ staravietnych liturhii, a skarej pašyryć abahacić, farmŭjučy novyja pamiery.

Vyjaśniajučy dalej pracy Synodu ŭ spravie Liturhii dastojny kanferentyst kłaŭ nacisk na charaktar kamunitarny =suspolnicki, Mšy śv. i hałoŭnyja ŭ hetym kirunku źmieny prapanavanyja. Pieršaja častka Imšy — liturhija słova — miecimie bolš lektury biblijnaj, mo naviet jakaja treciaja Lekcyja niadzielnaja, po-za dahetulašniaj Lekcyjaj i Evanelijaj. Offertorium =Achviaravannie — budzie mieć pa sabie malitvy viernych *abaviazkovyja* u kažnaj Imšy niadzielnaj, dy na intencyi lokalnyja viernikaŭ ź ichnimi adumysłovymi patrebami *Kanon* u movie narodnaj źmiaščacimie hałoŭnyja fakty historyi zbaŭlennia, ad Stvarennia da Zysłannia Ducha Św.. Što da malitvaŭ, dyk celebransu budzie dadziena bolšaja inicyjatyva ŭłasnaha vybaru ich, abo prapuskannia dzie jakich častak abradu.

Usie betyja innovacyi, ab jakich Ajcoŭ za-

klikana vyskazacca padčas Synodu — zakončyă mons. Dwyer — majuć na mecie Liturhiju bolš ažyvić dy zabiaśpiečyć ad skamianiełaści.

ADNA VIESTKA darečnaja da vyšejskazanaha ale, ăbočna razumieta, tym, što relih. pracht. na naśaj baćkaăščynie jašće nie « skamianieli » mo paciešyć našych pavaž. čytačou. Biarom jaje z biełaruskaje savieckaje presy, cytavanaje adnym biuletenam « NźB » N. 90, jaki pieradajučy « Soniečnyja prommi » Janki Bryla, miž inšym źmiaščaje j nastupny :

« Zachodziû u kaścioł. Jakraz « Dzień zadušny », paminki niaboźčykaă. Dziăna było, jak mnoha našych ciotak i dziadźkoŭ jašče ăsio śpiavajuć : Dobry Jezu, a naš Panie, Daj im viečne spočywanie...

« Chaj užo taăstaja hałasistaja miaščanka zvonka vyvodzić ad usiej dušy, alež, hladzi ty — i dziedźka, što stolki vojnaă prajšoă, dvaccać hodoŭ žyvie ŭ sacyjalizmie, i jon taksama hudzie pad nos, u sivyja viechci : to hetaje « Panie », to spradviečnaje « Kirelejsan ». Adzin stary naviet vočy chustačkaj vyciraă. Musić, dumajučy pra kahości, z kim niedarečna razłučacca biez pary, z kim pobač chacieŭby žyć viečna... »

A D O Z V A

D a r a h i j a S u r o d z i č y !

Kali daŭniej Biełarus prynosiŭ svoj układ u navuku j kulturu, abo zmahaŭsia za vyzvalennie baćkaŭščyny, dyk zaŭsiody na pomač paklikaŭ rodnaje drukavanaje słova. Sioleta jošć 450-ja hadavina vychadu ŭ śviet biełaruskaj biblii našaha słaŭnaha pieršadrukara Franciška Skaryny, što knihami « dla ludu paspalitaha » pačaŭ navukova-kulturny prahres na Biełarusi i Uschodniaj Europie. Pryhadajcie taksama « Mužyckuju Praŭdu » nieśmiarotnaha Kastusia Kalinoŭskaha, « Našu Dolu » j « Našu Nivu » dyj zasnavanuju našymi studentami ŭ 1906 h. ŭ Pieciarburzie vydavieckuju supałku « Zahlanie sonca iŭ naša vakonca ».

Padumajcie, jak byŭby spoźnieny navukova-kulturny prahres u va Uschodniaj Europie, kalib nia druki Skaryny. A ci mahčymaje byłob adradžennie biełaruskaha narodu biaz « Našaje Nivy »?

Jasna, čamu maskoŭskija kalanizatary našaj baćkaŭščyny nie dajuć siannia voli biełaruskamu drukavanamu słovu. Mora rasiejščyny płyvie ź biełaruskich drukarniaŭ, a śviatyni navuki stalisia kuźniami narodnaha aćmučannia. A jakiž układ mahłab dać u vyzvolnaje zmahannie dy našu kulturu biełaruskaja emihracyja biaz knižak i hazetaŭ u rodnaj movie?

Kab choć u ściplych ramkach rehularna vydavać svaje knihi, kružki rodnych piśniaŭ dy inš., sioleta ŭ studzieni paŭstaŭ u Toroncie Vyd.-Mast.,-Klub « Pahonia ». Jašče da afarmlennia hurtka pad firmaj « Pahoni » vyjšla kniha Akuły « Dziarlivaja Ptuška » j kružełka čaroŭnych pieśniaŭ u vykananni Zabejdy Sumickaha.

Klub « Pahonia » ličyć na vaša zrazumiennie j padtrymku. Hetta j zaklikajem vas na pomač. Kali biednyja i paŭhałodnyja biełaruskija studenty ŭ Pieciarburzie paŭstahodczia tamu nazad mahli tak šmat vydać knižak, dyk jakža astacca mohuć zzadu našyja « bahatyja Amerykancy ».

Kab stacca siabram « Pahoni », treba dać adnarazova 50 dalaraŭ. Usie vydanni klubu kažny siabra budzie atrymoŭvać zadarma. Prychodny kapitał za pradažu knižak, ci kružełak ź lotarejaŭ dy inš. budzie astavacca ŭ « Pahoni », kab była stałaja finansavaja baza dla vydanniaŭ u budučyni.

Prosim Vas, Pavažanyja Surodzičy, nieadkładna adhuknucca. Hrošy ci eventualnyja pytanni j pažzdanni nakiroŭvać na niž padany adres :

Ž y v i e B i e ł a r u ś !

K. Akuła (—) Staršynia
A. Markievič (—) Sakratar

PAHONIA
Biełaruska-Kanadyjski
Vydaviecka-Mastacki
K l u b
Toronto, Canada
524-26 *St. Clarens Avenue*
Toronto, Canada 524-26 St. Clarens Avenue

Słuchajcie, słuchajcie !
Bielaruskich Radyjapieradacau z Vatykanu
kaznaj niadzieli — paniadzielku — sierady i pjatnicy :
u hadz. 21 — bielarusk-casu
u hadz. 19 — europejsk-casu
Na karotk. chvalach : 48,47 met. 41,90 m. 31,15 m.
I kaznaj niadzieli a h 9,15 na Bielarusi 7,15 u Europie
Sluchajcie kazanniaŭ-na chv. 31,10 25,55
Za paviedamlenni àudycyjaŭ dziakujem !

Direttore respons. : Dott. A. FRUTAZ
Posta indir. : Dott. P. TATARYNOVIC
Roma, Via Trionfale, 6415

Z dazvolu
Duchoun Uladau

Tipolitografia Fausto Failli - Roma

Pubblicazione autorizzata dal Tribunale di Roma con decreto del 7-12-1950